

Een inspirerende ontdekkingsstocht in Nationaal Landschap Winterswijk

Beleef de natuur in *Winterswijk*

Colofon

Beleef de natuur in Winterswijk

Een inspirerende ontdekkingstocht in Nationaal Landschap Winterswijk

Auteur

Hoofdstekst en interviews: Bernhard Harfsterkamp
Faunakaders: Jan Stronks

Fotografie

Jan Stronks
En verder: Atlas Groen Gelderland (pag. 57) | Rick Boerboom (pag. 82, 93 rechtsboven, 111, 119) | Willem Domhof (pag. 58, 77) | Paul van Hoof (pag. 16 linksboven) | Michiel Schaap (pag. 11, 20, 26, 31, 32, 38, 39 linksboven, 40 rechtsboven, 46, 98, 105) | Rody Schröder (pag. 143) | Henri van Vliet (pag. 69)

Redactie

Ton van Schie

Tekstredactie

Maud van der Woude Tekstwerk

Ontwerp en vormgeving

Sandra Derksen grafisch ontwerp,
opmaak in samenwerking MetMateman

Met dank aan

Jan Bengevoord, Henk Berenschot, Gert-Jan te Gronde,
André Kaminski, Robert Kwak, Gert de Lange, Jan Rademaker,
Arie Schoemaker, Rody Schröder, Barry Teunissen, Jan Tiggeloven,
Lini Vossers, Henk Wikkerink, Michel Weenink, Kristel Wolterink.

ISBN 978 90 8740 093 4
NUR 410

© Roodbont Publishers B.V., oktober 2011

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Uitgever en auteur hebben de inhoud van deze uitgave met grote zorgvuldigheid en naar beste weten samengesteld. Uitgever en auteur aanvaarden evenwel geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard dan ook, die het gevolg is van handelingen en en/of beslissingen die gebaseerd zijn op bedoelde informatie.

Dit boek is een initiatief van Stichting WCL Winterswijk in het kader van het Nationaal Landschap Winterswijk en is mede mogelijk gemaakt door bijdragen van:

En verder door: Stichting bevordering Toerisme Winterswijk, Ankerpoort, Stichting Anitya Foundation, Gravin van Bylandt Stichting, Daas Baksteen.

Roodbont Publishers B.V.
Postbus 4103
7200 BC Zutphen
T (0575) 54 56 88
F (0575) 54 69 90
info@roodbont.nl
www.roodbont.nl

Stichting Staring Advies
Dr. Grashuisstraat 8
7021 CL Zelhem
T (0314) 64 19 10
info@staringadvies.nl
www.staringadvies.nl

Stichting Staring Advies

Stichting Staring Advies werkt aan kwaliteitsverhoging van natuur en landschap in de Achterhoek en Liemers. Op het projectbureau in Zelhem werken gespecialiseerde medewerkers nauw samen met een team van externe deskundigen en een breed netwerk van betrokken vrijwilligers. Ondersteuning vindt plaats door een omvangrijke zelf ontwikkelde databank met actuele gegevens over het regionale voorkomen van planten, dieren en vegetatie-, en landschapstypen. Op deze manier fungeert Stichting Staring Advies als het regionale kenniscentrum voor natuur en landschap. De grote kennis van de regio maakt dat zij voor veel opdrachtgevers de aangewezen expert is. De werkzaamheden zijn zeer divers. Onderzoek en projectbegeleiding in verband met de Flora- en Faunawet, het opstellen van inrichting- en beheerplannen voor natuurgebieden en landgoederen en advisering op het gebied van agrarisch natuurbeheer zijn enkele voorbeelden. Ook levert zij deskundigheid voor korte of langere tijd aan gemeenten, stichtingen, agrarische natuurverenigingen of andere organisaties in de vorm van detachering.

Inhoud

Inleiding	4
hoofdstuk 1 Veelzijdige bodem	8
Rondom Willink	10
hoofdstuk 2 De beken en beekbossen	22
Aalbrinkbos	24
Vaaltwies	27
Stemerdinkbos	30
Buskerbos	35
Bleekweiden	39
Bekkendelle	43
Vreehorstweg-Misterweg	50
Andere beken van Winterswijk	52
hoofdstuk 3 Hoogvenen en heide	54
Meddose Veen	56
Vragenderveen	66
Korenburgerveen	72
Wooldse Veen en Burloer en Vardingholter Venn	78
De laatste stukjes heide van Winterswijk	84
hoofdstuk 4 Het boerenland	90
Oud cultuurlandschap Ratum en Woold	92
't Woold	94
Ratum	104
De Haart	112
Tussen Corle en Bredevoort	118
Meddose Veld	127
De toekomst van het Nationaal Landschap Winterswijk	136
Verder lezen	140
Tips voor wandelingen	141
Nuttige adressen	142
Over de auteurs	143

Oehoe	11
Rugstreeppad	12
Zuidelijke oeverlibel	15
Grote bosmuis	16
Kleine ijsvogelsvlinder	19
Das	20
Beekprik	26
Appelvink	31
Middelste bonte specht	32
IJsvogel	38
Grote gele kwikstaart	40
Bosbeekjuffer	45
Vleermuizen	46
Beekschaaftenrijder	51
Hoogveenglanslibel	58
Kraanvogel	64
Wild zwijn	69
Speerwaterjuffer	75
Grote weerschijnvlinder	76
Chileense flamingo	81
Groentje	82
Heideblauwtje	85
Bont dikkopje	87
Venwitsnuitlibel	88
Levendbarende hagedis	89
Hazelworm	93
Kamsalamander	96
Grasmus	99
Steenuil	100
Ree	103
Kuifmees	105
Groene kikker	106
Nieuwkomers	108
Meikever	111
Patrijs	113
Ortolaan	114
Boerenwaluw	117
Moerassprinkhaan	119
Buizerd	121
Gele kwikstaart	123
Gauwe klauwier	126
Wulp	129
Geelgors	130
Grutto	135

In het boerenland van Winterswijk is voldoende voedsel voor reeën te vinden.

Op veel plekken zijn akkerranden ingezaaid met zaadmengsels. Niet alleen het wild profiteert hiervan, maar ook allerlei insecten en vogels. Bovendien is het een fraai gezicht.

Het grootste gedeelte van het Nationaal Landschap Winterswijk is cultuurlandschap, ontstaan door de wisselwerking tussen mens en natuur. De oudste gedeelten van dit cultuurlandschap worden oude hoevenlandschappen genoemd en zijn geleidelijk ontstaan vanaf de middeleeuwen. De jonge ontginingslandschappen dateren van het einde van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw en zijn het resultaat van grootschaliger ontginningen. Aan deze oude en jonge landschappen wordt uitgebreid aandacht besteed in het hoofdstuk Boerenland.

Wandelend door de natuur

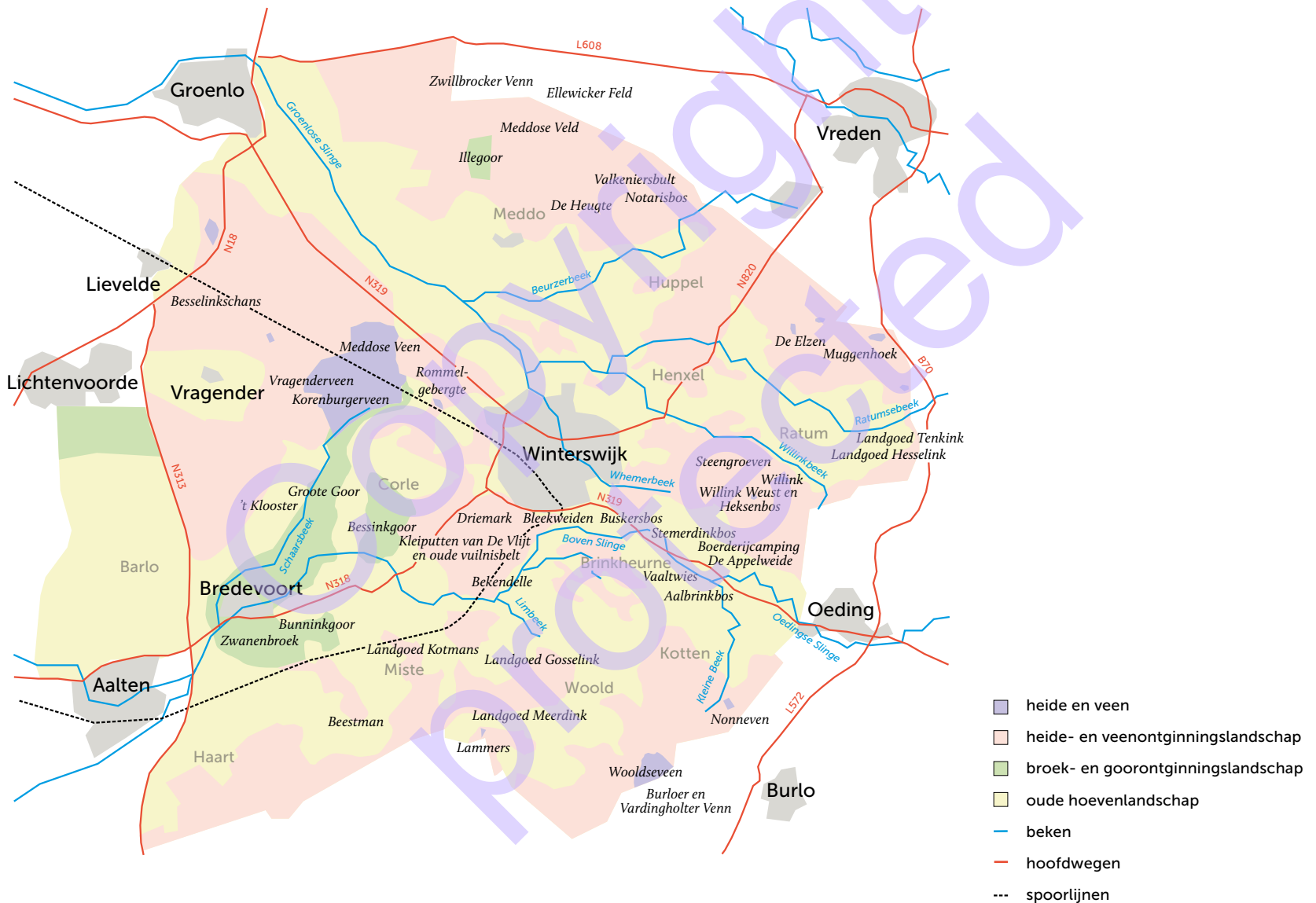
Natuurlijk zijn niet alle bijzonderheden van het Nationaal Landschap Winterswijk beschreven in dit boek. Daar zouden veel meer bladzijden voor nodig zijn. Daarom krijgen de parels, de mooiste natuurgebieden en landschappen, de meeste aandacht. Voor het grootste deel kun je die ook bezoeken. Dat kan aan de hand van wandelingen, maar ook door met excursies mee te gaan die regelmatig rondom

Winterswijk worden gehouden. Dit boek is een uitnodiging om zelf natuur en landschap van Winterswijk te verkennen en te beleven. Daarom is ervoor gekozen de natuurgebieden en landschappen al wandelende te beschrijven. Deels gaat het hierbij om (delen van) bestaande wandelroutes, zodat ze gemakkelijk na te lopen zijn. Waar geen routes bestaan, zal achter in dit boek een suggestie worden gedaan voor een wandeling die het meest samenvalt met een van de tochten die in dit boek wordt beschreven.

Maar laat je niet beperken door de beschreven natuurgebieden en vaste wandelroutes. Trek er vooral zelf op uit en ontdek dat er nog veel meer mooie bossen, landgoederen, landschappen en bijzondere dieren en planten zijn in het Nationaal Landschap Winterswijk. Ze zijn het waard om te behouden en zo goed mogelijk te beheren.

Bernhard Harfsterkamp en Jan Stronks

Rondom Winterswijk is een grote variatie aan landschappen te vinden. Dit maakt het gebied zo aantrekkelijk. Niet alleen voor mensen om in te recreëren, maar ook voor talloze dieren en planten die hier voorkomen.

Copyright
protected

hoofdstuk 2

De beken en beekbossen

Wanneer is een natuurgebied op z'n mooist? Dat ligt er een beetje aan om welke soort natuur het gaat. Als het om de beekbossen gaat moet je die beslist in de lente bezoeken en het liefst vanaf maart met enige regelmaat. Op die manier zie je geleidelijk aan hoe dat kale bos in enkele maanden weer een groene oase wordt vol bloeiende planten, gegons en gefladder van insecten en gefluit en gekwetter van talloze vogels. De tocht gaat door de grote beekbossen langs de Boven-Slinge. Groot is hierbij een relatief begrip, want in het kleinschalige Winterswijk is behalve het Korenburgerveen geen enkel natuurgebied heel groot.

De roodbruine bladeren van de beuk geven de Bekendelle in de herfst weer meer kleur.

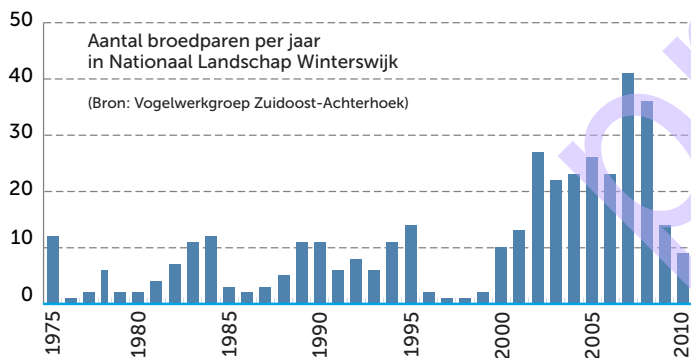
Ijsvogel

De exotisch aandoende ijsvogel is het boegbeeld van de Winterswijkse beken. Vanaf overhangende takken duikt hij in het water om visjes en soms ook andere kleine waterdieren te vangen. Dit water moet helder zijn en voldoende kleine vissen huis-vesten. Om te broeden heeft de ijsvogel steile, zandige oevers nodig. Hierin graaft hij een nestgang uit van 50 tot 100 cm diep, met aan het eind de broedholte. Steile oevers ontstaan in de buitenbochten van beekmeanders. Hier kalven de oevers tijdens perioden met veel regenval af. Geschikte broedplaatsen ontstaan dus alleen langs natuurlijke beken, want langs de gekanaliseerde beken is de wisselwerking tussen water en oevers verdwenen. Ook wordt soms gebroed in de wortelkluit van omgewaaide bomen.

Anders dan zijn naam doet vermoeden heeft de ijsvogel een hekel aan ijs, omdat in dichtgevroren wateren zijn voedsel onbereikbaar wordt. Ook in de winter zijn de natuurlijke beken daarom van levensbelang. Als in strenge winters in Nederland al het oppervlaktewater is dichtgevroren, zijn de natuurlijke beken vaak nog gedeeltelijk ijsvrij. Ijsvogels trekken in het najaar overigens niet weg naar zuidelijke landen. Dat heeft tot gevolg dat in strenge winters veel ijsvogels het loodje leggen. Dit compenseren de dieren door tot drie broedsels per jaar groot te brengen.

Sinds 1974 brengt de Vogelwerkgroep Zuidoost-Achterhoek jaarlijks het aantal broedparen van de ijsvogel in kaart in haar werkgebied, de gemeenten Winterswijk, Aalten en Oost-Gelre. Tot het eind van de eeuwwisseling fluctueert het aantal ijsvogelbroedparen van één tot veertien. De soort komt in de Oost-Achterhoek alleen rond Winterswijk tot broeden. Na een zeer strenge winter of een reeks strenge winters blijft op de beste broedlocatie één paar over. Na een aantal zachte winters is het aantal ijsvogels gestegen tot het maximum aantal. Het maximum aantal broedparen is na 2000 gestegen tot 44 in het werkgebied van de vogelwerkgroep. Ook in de gemeenten Oost-Gelre en Aalten wordt inmiddels gebroed. Uitvoering van allerlei natuurherstel- en ontwikkelingsprojecten, het verbeteren van de kwaliteit van het water, het in oude luister herstellen van enkele beken en de relatief zachte winters aan het begin van deze eeuw hebben de ijsvogels goed gedaan. Vooral het herstel van beken in het kader van de Ruilverkaveling Winterswijk-West heeft een positief effect gehad. Over een lengte van circa 25 km werden een aantal beken natuurlijker ingericht.

Voor de toekomst van de ijsvogel en zijn leefgebied is het van belang om naast de instandhouding van natuurlijke beken ook de waterkwaliteit veilig te stellen. Tijdens hevige regenbuien treden nu en dan riooloverstorten in werking. Er komt dan ongezuiverd rioolwater in het oppervlaktewater terecht, waardoor onder andere massale vissterfte kan optreden. Dat betekent minder voedsel voor de ijsvogel. In de bebouwde kom van Winterswijk wordt daarom volop gewerkt aan een gescheiden rioolstelsel waarlangs vuil water wordt afgevoerd naar de rioolwaterzuivering en het schone water deels wordt geïnfilteerd in de bodem en deels wordt afgevoerd naar het oppervlaktewaterstelsel.

Naast waterkwaliteit is ook de kwantiteit een punt van aandacht. Een groot deel van het gebied is waterhuishoudkundig zo ingericht dat regenwater zo snel mogelijk wordt afgevoerd. Landbouwgronden zijn vaak voorzien van drainage en hebben een uitgebreid, vaak diepliggend slotenstelsel. Ook de meeste bossen rond Winterswijk worden via gegraven sloten ontwaterd. Het gevolg is een lage grondwaterstand in droge perioden en piekafvoeren in de beken tijdens regenrijke perioden. Met consequenties voor de ijsvogel. Zo komen tijdens droge perioden de kleinere beken, zoals de Ratumse Beek en de Willinkbeek, regelmatig (deels) droog te staan. Vispopulaties kunnen zich dan niet meer optimaal ontwikkelen. En dat heeft zijn weerslag op het aantal broedparen van de ijsvogel langs deze beken.

Met zijn roestbruine buik en zijn helblauwe rug en vleugels is de ijsvogel een bijzondere verschijning. De kans om deze vogel te zien wordt aanzienlijk groter door de kenmerkende geluiden van het dier. Tijdens de vlucht laat de ijsvogel een hoog, schel en herhaald 'tie' horen. Bij het roepen naar een partner is een nog hoger 'tie-tie' hoorbaar. Naar schatting 80 tot 90% van de ijsvogels wordt gezien nadat men door het geluid de vogel heeft opgemerkt. De beste tijd om ijsvogels te zien is na het broedseizoen tot aan de winter. Er vliegen dan ook vele jonge vogels rond. Ze doen allerlei wateren aan. Zelfs tuinvijvers.

> NAAM:	ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>)
LENGTE:	16 cm
LEEFGEBIED:	allerlei watertypen met voldoende helder water, in het broedseizoen andere wateren met steile oevers.

Bleekweiden

De bleekweiden zijn tegenwoordig het beste te bereiken door de poort tegenover restaurant de Gulle Waard. De route gaat eerst over een oever tussen de Boven-Slinge en de gracht van Plekenpol, de villa die op de plek staat waar in de middeleeuwen een havezate stond.

Zo'n honderd meter na de villa kom je aan de rand van een open gebied met kleine slootjes. Voor je zie je twee schoorstenen staan. Het zijn de restanten van het bleekhuis. Hier werd vroeger de was gedaan en gebleekt. Lakens werden in de slootjes door het water gehaald en op de kort gehouden graslanden ertussen in de zon gebleekt. Ook op andere plekken langs de Boven-Slinge hebben bleekweiden gelegen, bijvoorbeeld een eindje verderop. Hier ligt het Strandbad, dat in de jaren dertig als een werkverschaffingsproject is gegraven. De bleekweiden zijn deels in bezit van

Sloot met onder andere gele lis en bosbies. Rechts zijn de twee schoorstenen van het verdwenen bleekhuis te zien.

hoofdstuk 3

Hoogvenen en heide

Als je op een oude topografische kaart van rond 1900 van Winterswijk en omgeving kijkt, zie je dat een groot deel van het huidige Nationaal Landschap Winterswijk bestond uit heide en venen. Van die heide is niet veel meer over. Alleen namen als Vossenveld, Groote Veld, Masterveld en Meddose Veld herinneren er nog aan. De heide verloor vanaf het eind van de negentiende eeuw zijn functie voor de landbouw en is sindsdien in een snel tempo ontgonnen. In de nog resterende heidesnippers kun je echter nog steeds zien hoe gevarieerd ogenschijnlijk saaie heidevelden konden zijn.

Van de hoogvenen in Winterswijk is meer overgebleven. Het Korenburgerveen is zelfs het enige natuurgebied van Winterswijk dat een behoorlijke omvang heeft. In dit hoofdstuk zwerf je daarom vooral door het Korenburgerveen en het Wooldse Veen, met zo nu en dan een verrassend uitstapje naar een van de heidesnippers.

In en rond de Grote Vijver in het Korenburgerveen worden veel soorten watervogels aangetroffen en daarnaast ook de kamslamander. Heel soms kun je een ringslang tegenkomen.

Vernatting leidt tot meer soorten

> Waarom gaat Natuurmonumenten het Wooldse Veen vernatten?

'Kijk om je heen. Als je hier staat denk je: jammer, helemaal vergrast, te droog. Hoogveenplanten zie je hier niet meer. Klokjesgentiaan bloeit alleen nog op enkele plagplekken. Daarom moet het weer natter. De vernattingsmaatregelen van de jaren tachtig aan de Duitse kant hebben goed geholpen. Met de nieuwe maatregelen willen we bereiken dat de hoogveenzone zich verder herstelt.'

> Wordt het waterpeil daarvoor omhoog gebracht?

'Nee, door de damwanden die in het Wooldse Veen zullen worden aangebracht, wordt het water beter in het veen vastgehouden. Vanaf de grens wordt het water opgestuwd, zodat het vooraan in het veen in de drogere perioden ook weer nat zal blijven.'

> Hoe gaat het eigenlijk met de typische hoogveensoorten?

'De gladde slang doet het goed. Daarnaast komen er veel hoogveenglanslibellen voor, wat aangeeft dat de kwaliteit van het hoogveen hier goed is. Typische hoogveenvlinder-soorten als veenbesblauwtje, veenbesparelmoervlinder en veenhooibeestje zijn echter verdwenen. Het is twijfelachtig of die ooit nog terug zullen keren.'

> Als de nieuwe maatregelen zijn genomen, doen jullie niets meer in het veen?

'Helaas zullen we ook hier de natuur een handje moeten blijven helpen. Berken en dennetjes zullen altijd weer omhoog komen en moeten dan verwijderd worden om dichtgroeien van het veen te voorkomen. Gelukkig zijn er diverse vrijwilligers en schoolkinderen die ons hierbij helpen.'

toen ze vanaf de helft van de jaren negentig in het Nationaal Landschap Winterswijk opdoken. Hun wroetsporen waren overal te zien. Maar omdat het wild zwijn als een ongewenste soort wordt beschouwd omdat hij boeren lastig valt en ook wel eens een orchideeënbolletje eet, wordt dit grote zoogdier telkens weer verjaagd (lees: afgeschoten).

Met een gids van de Marke mag je het hoogveen in. Je loopt dan over een veendijk, die vaak de naam heeft van een boer uit de omgeving die deze dijk gebruikte om de veenputten te bereiken waar hij zijn turf stak. Die veendijken lijken stevig, maar als je erop springt voel je de grond veren.

Maar het is er relatief droger, waardoor op de dijken altijd meer bomen en struiken te zien zullen zijn. Alle bosbes-soorten van Winterswijk zijn hier te vinden: de algemene blauwe bosbes met zijn blauwe bessen en helgroene blaadjes, die hij in de winter laat vallen; de altijd groenblijvende vossenbes (of rode bosbes) met donkergroene meer leerachtige blaadjes en rode bessen, en de zeldzaamste, de rijbsbes. De rijbsbes heeft blauwgroene bladeren en bessen en groeit in het Vragenderveen massaal op de veendijken. De fijne takjes striemen langs je benen als je je door de bessenstruiken heen worstelt. De takjes van de rijbsbes worden wel rijshout genoemd, wellicht omdat ze aan wilgentwijgen doen denken.

Oude veenputten

Weldra zie je aan beide kanten van de veendijk de dichtgegroeide veenputten. Om de verschillende fases van de hoogveenvorming te laten zien, heeft de Marke er hier en daar enkele opengemaakt. Een put waar de veenmassa uit is gehaald, staat snel vol water, waarin al snel de veenmossen verschijnen. Binnen enkele jaren groeit zo'n veenput dicht. In die eerste periode zul je er een soort als het blaasjeskruid aantreffen, maar die verdwijnt als de veenmoslaag dikker wordt en andere hoogveenplanten als kleine veenbes,

lavendelheide, witte en bruine snavelbies, kleine en ronde zonnedauw verschijnen, met daarnaast gewone dopheide. Uiteindelijk is die veenmoslaag zo dik en stevig, dat je er bij het betreden niet meer doorheen zult zakken.

Hoe het is om over zo'n trilveen te lopen, mag je bij een excursie uitproberen. Maar het grootste gedeelte van dit mooi ontwikkelde hoogveen moet uiteraard met rust worden gelaten, zodat het centrale gedeelte van het Vragenderveen met de kronkelende veendijken en de vele kleine veenputten met hoogveenpakketten van verschillende ouderdom nog lang een lust voor het oog en een parel van het Nationaal Landschap Winterswijk kan blijven.

Uitbundige groei van kleine zonnedauw op een stuk afgeplagde heide.

De fitis is de meest algemene broedvogel in de veengebieden.

In de open delen van het veen en in de randzone komt de opvallende roodborsttapuit tot broeden.

De laatste stukjes heide van Winterswijk

Heide is schaars in Winterswijk. Tijdens je wandeling door de venen heb je het regelmatig kunnen zien. Maar buiten de venen? Dan moet je echt op zoek gaan. Een beetje vreemd is dat wel, als je bedenkt dat rondom Winterswijk tot in de eerste helft van de twintigste eeuw nog uitgestrekte heidevelden lagen.

Neem je de Veluwe van nu in gedachten, dan heb je een goede indruk hoe grote delen van het Winterswijkse landschap er hebben uitgezien. Als je een blik op de topografische kaart werpt, kun je zien waar de heidevelden ooit gelegen hebben: Masterveld, Meddose Veld, Hazenveld, Vragenderveld, Gasteveld, Grootte Veld, Vossenveld, en ook Kulverheide en Schaarsheide. Al deze namen herinneren eraan dat meer dan de helft van het Nationaal Landschap Winterswijk uit heide heeft bestaan. Waar is al die heide gebleven, zul je je afvragen. Die is ontgonnen, omdat de heide geen functie meer had in de landbouw nadat in de negentiende eeuw de kunstmest was uitgevonden. Tot aan dat moment was er een ingewikkeld bemestingssysteem. Daarvoor hadden de boeren een potstal, een stal met een verdiepte bodem. Hierin werden heideplaggen gebracht. Daar kon het vee vooral 's nachts zijn uitwerpselen op laten vallen. Als de plaggenlaag doordrenkt was met dierlijk mest, werd er een nieuwe laag heideplaggen

Haarmos is een van de vele mossoorten die rondom Winterswijk groeien.

opgebracht waarna het procedé zich herhaalde. Dit ging net zo lang door totdat de koeien of schapen met de rug tegen het dak van de schuur stonden. In dat stadium werden de 'verrijkte' plaggen naar het bouwland gebracht. Hiervoor waren vanaf de middeleeuwen de hoger gelegen gronden uitgekozen, die dankzij die plaggen zeer geleidelijk nog hoger werden. Deze oudste bouwlanden zijn nog altijd herkenbaar als de hoge essen in het landschap. Door het potstalsysteem groeiden de essen gemiddeld met één millimeter per jaar. Als je nu een grondboring doet, kun je door de dikte van de laag met de donkerste grond bepalen hoe oud zo'n es is. Daarbij moet je wel bedenken dat het potstalsysteem ergens in de tweede helft van de negentiende eeuw gestopt is. Het potstalsysteem leidde tot grote verschillen in de voedselrijkdom van de bodem in het Winterswijkse buitengebied.

De blauwborst heeft zich in de jaren tachtig opnieuw gevestigd in Winterswijk en komt vooral in het veen voor.

Heideblauwtje

Heideblauwtjes zijn kleine vlinders met een spanwijdte van hooguit drie centimeter. De mannetjes hebben blauwe bovenvleugels. De vrouwtjes hebben bruine vleugels met een rijtje halvermaanvormige vlekjes aan de onderrand. De vliegtijd is van juni tot augustus. De poppen en de rupsen van deze vlinder hebben klieren die een zoete stof afscheiden, waar mieren verzot op zijn. Mieren nemen de rupsen van het heideblauwtje soms mee naar hun nest, waar ze verpoppen. Rupsen, poppen en ook net uitgekomen vlinders genieten zo bescherming tegen roofdieren.

In de omgeving van Winterswijk is het heideblauwtje een vrij zeldzame dagvlinder. Hij wordt vooral gezien op de overgang van natte naar droge heide. De belangrijkste waardplant is struikheide. Ruim honderd jaar geleden, toen een groot deel van het Winterswijkse buitengebied bestond uit zogenoemde woeste gronden, was het heideblauwtje mogelijk de meest algemene dagvlindersoort. Eind jaren negentig van de vorige eeuw kwam de vlinder alleen nog voor in het Korenburgerveen en het Zwillbrocker Venn.

Inmiddels heeft het heideblauwtje zich weer opnieuw gevestigd in het Wooldse Veen. Ook is er een kleine populatie aanwezig in de buurtschap Meddo, waar circa tien jaar geleden een stukje particulier bos is omgevormd tot heide. Het is dan ook goed mogelijk dat in de toekomst andere heiderestanten en natuurontwikkelingsgebieden door dit fraaie vlindertje worden gekoloniseerd.

Belangrijk voor een stabiel voorkomen van het heideblauwtje en andere vlindersoorten die afhankelijk zijn van heischrale terreinen, is dat het netwerk van geschikte leefgebieden verder ontwikkeld wordt. Dit netwerk van heideterreinen, andere schrale natuurterreinen en lijnvormige schrale elementen als spoordijken en schrale wegbermen is al aanwezig in beperkte delen van het gebied.

> NAAM:	heideblauwtje (<i>Plebejus argus</i>)
VOORVLEUGELLENGTE:	14 mm, spanwijdte 30 mm
LEEFGEBIED:	droge en natte heidevelden

Beleef de natuur in Winterswijk

Een inspirerende ontdekkingstocht in Nationaal Landschap Winterswijk

Bossen, beken, hoogvenen, houtwallen in het boerenland: alleen in Nationaal Landschap Winterswijk vind je deze unieke combinatie van elementen. Het verhaal achter dit landschap en wat je er allemaal kunt beleven is samengebracht in dit rijk geïllustreerde boek *Beleef de natuur in Winterswijk*. Ga mee op ontdekkingsreis en geniet van de beschrijvingen van het gebied en de planten en dieren die er voorkomen.

Aan de hand van vier wandelingen, ingedeeld naar landschapstype, wordt het Nationaal Landschap Winterswijk levendig beschreven. In 44 kaders worden bovendien belangrijke en speciale diersoorten die in dit gebied voorkomen geportretteerd: vogels, vlinders, reptielen, amfibieën en zoogdieren.

Auteur Bernhard Harfsterkamp schrijft al vele jaren over de natuur in Winterswijk en is er ook vaak te vinden als gids. In dit boek neemt hij de lezer bijna letterlijk bij de hand en leidt hem door het gebied. Fotograaf Jan Stronks heeft de teksten voorzien van 175 prachtige foto's en heeft de informatie in de soortbeschrijvingen verzameld.

Het boek *Beleef de natuur in Winterswijk* is een waardevolle impressie voor iedereen die dit unieke landschap een warm hart toedraagt, van permanent inwoner tot tijdelijke recreant. Het laat zien dat het behoud van deze natuur meer dan de moeite waard is.

Wij nodigen u uit dit unieke landschap nader te verkennen. Allereerst door dit boek te lezen, maar natuurlijk vooral door het met eigen ogen te komen aanschouwen!

